

ТМ	Г. XXXIII	Бр. 2	Стр. 401 - 421	Ниш	април - јун	2009.
----	-----------	-------	----------------	-----	-------------	-------

UDK 331.2 + 338.242.2

Оригинални научни рад

Примљено: 28.3.2009.

Алпар Лошонц

Факултет техничких наука

Нови Сад

МОЖЕ ЛИ ИДЕЈА О "ОСНОВНОМ ДОХОТКУ" КОРИГОВАТИ УЧИНКЕ ДРЖАВЕ БЛАГОСТАЊА?

Резиме

У раду се расправља о значењима основног дохотка и тематизује се проблем да ли он може допринети ресоцијализацији или десоцијализацији тржишне економије у постфордистичким оквирима. Основни доходак се тумачи у контексту кризе државе благостања. Сходно томе, анализирају се различити предлози у корист основног дохотка, нарочито у светлу социјалне, етничке и полне одрживости. Рад износи аргументе у прилог основном дохотку, али анализира и могуће оправдане примедбе у односу на програм који се крије у основном дохотку. Износе се и неки предлози у циљу корекције основног дохотка, нарочито се потенцира концепт капацитета у светлу доследног примењивања основног дохотка. На крају се предлаже уважавање нагодбе између државе благостања и основног дохотка.

Кључне речи: основни доходак, држава благостања, ресоцијализација тржишне економије, капацитети

Увод

Идеја о "основном дохотку", о дохотку *независног од рада* је веома стара, она провејава већ у политици енглеске монархије према сиромашнима у јеку распада феудализма.¹ Друга фаза се везује за реакције на избијање индустријске револуције у XVIII веку. Може се рећи да различите идеје о основном дохотку постоје откада се јављају елементи капитализма на друштвеној сцени. Овде није наша амби-

alpar@uns.ns.ac.yu

¹ Buber (1991: 444-57). Gilbert (1984:144-63).

ција да свеобухватно и исцрпно истражујемо историју "основног дохотка", довољно ће бити да назначимо нека имена и одређене идеје. Наиме, чувени Speenhemland-закон који је носио на себи жиг хришћанског патернализма и који је био толико тематизован на крају XVIII и на почетку XIX века (од стране представника класичне политичке економије, а у XX веку на посебан начин од стране Карла Полањија) се управо заснивао на концепту "минималне најамнине", јер је предвиђао одређене облике давања сиромашнима без обзира на ниво њихове најамнине. Но први који је *expressis verbis* употребио назив је Жосеф Шарлије, француски-белгијски теоретичар који је предлагао опорезивање земље у циљу стварања безусловног дохотка за све грађане.²

Међу онима који су систематично размишљали о дOMETИМА модерне револуције истиче се и Т. Пејн, познати поборник људских права и актер неколико револуција.³ Његов спис о "аграрној праведности" предвиђа да сваки власник култивисаног земљишта мора плаћати "основну земљишну ренту" за друштво, јер је (некултивисано) земљиште заједничка својина, заправо дар Бога. А земљишна рента се систематично искоришћава у циљу збрињавања сиромашних. Пејн је непрестано упозоравао на чињеницу која изискује пажњу: постојање социјалне поларизације између различитих друштвених актера упркос напретку, што је иначе привукло пажњу и других мислиоца у том времену, али мало ко је предлагао радикалну терапију као Пејн. Он иначе никада није предлагао елиминацију својине и редистрибуцију богатства, али је сасвим сигурно да је одбраном широког разумевања благостања крчио пут према пројекцији "основног дохотка".

Тиме смо барем показали да идеја о основном дохотку сеже у ранија времена и да се данас може говорити само о рехабилитацији идеје у новом руху, односно, о обнављању ранијих питања. Није тешко одгонетнути да се идеја распламсала у контексту проблематизације државе благостања,⁴ то јест, да је поновно снажно појављивање идеје везано за размишљања о "кризи" државе благостања и могућности промене државе благостања с обзиром на прелазак економије из фордизма у постфордизам, или како то одређени репрезентанти овог размишљања тврде, прелазак у "когнитивни капитализам" где смо сведоци дубинске трансформације рада и режима акумулације.

² О Шарлијеу детаљно расправљају, Cunliffe, Egreygers (2003: 91). Williams (1953).

³ Paine (1797: 396-13).

⁴ У једној раној формулацији Филип ван Паријс и Роберт Ван дер Вен (1985) су карактерисали неусловљени основни доходак као "капиталистички пут ка комунизму" који би игнорисао социјализам као систем неутрализације нежељених последица капитализма, другачије речено, то је меки пут у комунизам, чланак је поново одштампан и расправљен у der Veen, V. Parijs (2006).

У сваком случају "основни доходак" није институција која се може успут третирати, јер она сеже дубоко, тачније, њено увођење уноси многобројне промене у погледу разумевања тржишне економије и капитализма. Наиме, бележи се да је савремени капитализам ставио у предњи план значај живог рада у односу на "отеловљени рад" у константном капиталу. Другачије и поједностављено речено, говори се о променама у погледу поделе рада која је настала још у индустријско доба, јер когнитивни елементи бивају афирмисани као суштински/одређујући моменти производног рада.

Основна најамнина и негативни порез на доходак

Разликујмо одмах конвенционалну минималну гарантовану најамнину од основног дохотка. У случају основне гарантоване најамнине је рад основ и услов за добивање одређених трансфера.

У расправама о основном дохотку се појављују различити термини који иначе имају понекад и шира и ужа значења. Овде ћемо их само таксативно набројати да би у тексту јасно назначили шта подразумевамо тачно под основним дохотком. Дакле говори се о "*Bürgergeld*", о "*allocation universelle*", о "*renda basica*", о "*reddito di cittadinanza*", о "*basisinkomen*", о "*borgerlon*", "државни бонус", "универзални доходак". Постоје различите технике помоћи које су сличне основном дохотку, али се не могу изједначити са њим (минимална најамнина плус порески кредит, односно, *Working Families Tax Credit*, у Великој Британији, или сличне мере у Холандији, САД, Француској, итд.) Овде смо заправо вођени и интересом да стављамо основни доходак у однос са државом благостања, што значи да тек редуktivно говоримо о нормативним хоризонтима и оправданости основног дохотка.

Јасно је да основни доходак, режим трансфера тражи одређена нормативна оправдања. Не у последњем реду, основни доходак, боље рећи одређене интерпретације основног дохотка, чине упитним убеђење у непостојање "бесплатног ручка" који провејава у многим економским размишљањима. Није ли основни доходак незаслужени поклон који нарушава радну етику, тржишну координацију на основу учинака поводом тржишта, социолошки речено, протестантску етику анализирану од стране Макса Вебера?⁵ Не производи ли основни доходак масовно бекство од рада, није ли ова институција деструкција нама познатих система социо-економске мотивације? Није

⁵ Да поменемо један цитат који се тиче милостиње, али је општег значаја за нашу тему: политичка економија "нас учи да уколико се људске потребе задовољавају на основу дара а могу се иначе задовољавати истрајним радом, тада се мотиви за штедњу и мануфактуру сразмерно смањују". Sidgwick (1969: 592).

ли надаље, основни доходак израз разумевања слободe без одговорности? Не уноси ли основни доходак чак извесну врсту поремећаја у систем функционисања државе благостања која се заснива на друштвеној одговорности? Не подупире ли основни доходак "паразитизам" и подривање радне етике? Зашто би друштво подржавало избегавање рада? Зашто би друштво, или репрезентанти друштва давали нешто у "поклон" некоме који не узвраћа ништа? Није ли то расипање ресурса или капиталних актива друштва?

Расправе о основном доходу показују интересантну особину: на позорници се појављују мислиоци потпуно *супротних* оријентација који заговарају идеју основног дохотка. Сходно томе, познајемо различите приступе у односу на основни доходак (либертаријанско, републиканско,⁶ социјал-демократско разумевање, левичарски и десничарски ставови, итд.) који иначе заступају потпуно супротне погледе на економију, друштво итд., на односе између економске слободe и безбедности. Сви сматрају да, између осталог, афирмисање институција основног дохотка може да смањује одређене трошкове. Јер, уважавањем основног дохотка смањују се трансакциони трошкови који се иначе везују за наступ регулаторних и административних органа државе благостања (рецимо у Немачкој исти трошкови износе око 100 милиона евра). Успон државе благостања се заснивао на томе да држава може да расподељује ефикасно ретке ресурсе. А афирмацијом основног дохотка многобројне бирократске институције државе благостања постају непотребне, јер се трансфери обављају квази-аутоматски.⁷ Међутим, ситуација налаже опрез: назначена тврђња не претпоставља изједначавање ставова, јер, као што ћемо одмах и видети, иза сличних ставова ипак постоје далекосежне разлике.

Почнимо са нобеловцем М. Фридманом који се налази у табору заговорника основног дохотка на циљем који је потпуно супротан у односу на наслов овог рада. Другачије речено, Фридман се усредсређује на идеју основног дохотка да би *разградио* државу благостања.⁸ Он је предлагао да овај облик пореза постепено замени програме државе благостања и да понуди спас из "клопке државе благостања" која подгрејава бирократизацију и одвикава грађане од одговорног понашања. При томе, знаменити монетаристички теоретичар-Нобеловац се ослања на идеју француског економисте Курноа, дакле, на идеју *негативног пореза на доходак*.⁹

⁶ Casassas (2006), Исти (2007).

⁷ Проблем са оваквим размишљањем је у томе да се изједначава држава благостања са интервенционистичком државом.

⁸ Friedman (1968: 111-120).

⁹ Friedman (1962). Негативни порез на доходак је био кратко поменут и код Штиглера (1946: 358-65) и био је тематизован у четрдесетим и педесетим годинама XX века, види, Green (1967). У шездесетим годинама је Тобин писао важне

По овој логици грађани плаћају порез тек после постизања одређеног нивоа дохотка. Уколико је доходак мањи од пројектованог основног нивоа појединац добија бенефиције. Негативни порез на доходак је замишљен у циљу тога да се грађанину накнада коју добија смањује само за *део* накнаде – у случају додатне зараде. Битно је да негативан порез на доходак подразумева да се доходак сваке породице или појединца коригује све до доње границе зоне у којој постоји ослобођење од пореза. Фридман је намеравао да систем негативног пореза на доходак повезује са системом гарантованог минималног дохотка¹⁰ (тима је предлагао и замењивање прогресивног система опорезивања са пропорционалним системом) и да пројектује један кохерентан систем опорезивања који као јединствени трансфер значајно смањује пореска оптерећења. Мада Фридман није дао нумерички пример 1962, касније је предлагао да четворочлана породица са дохотком зоро треба да има годишње трансфер од 3600\$ (долар на бази из 1978) и стопу негативног пореза од 50%.

А у САД бележимо широко маневрисање са овим обликом пореза у последњим деценијама. Заговорници овог облика опорезивања наглашавају да се негативним порезом на доходак постиже и други ефекат, наиме, ефекат одржавања мотивације за рад, нарочито у гранама које запошљавају раднике са ниским квалификационим нивоом, где се на овај начин смањују трошкови најамнине. Према томе, негативни порез на доходак је подстицајан за "носиоце капитала", за послодавце, јер их ослобађа плаћања одређених трошкова за запослене са ниским квалификационим нивоом. Сходно томе, изражава се убеђење да негативни порез на доходак у дугом року може да коригује стопу незапослености.

Но негативни порез на доходак има и своје проблематичне аспекте.

Прво, дилема је да ли он на дугом року повољно делује на нето најамнине, јер у недостатку гарантоване минималне најамнине послодавци могу држати бруто најамнине на нижем нивоу. Наиме, послодавци се могу позивати на чињеницу да радници ионако примају одређени ниво најамнине, што њих ослобађа од тога да коригују висину најамнине. Зашто послодавци не би одабирали радну снагу, односно, одабирали најамнину за радну снагу која лежи нижа од егзистенцијалног минимума?

Други правац критике би могао да тврди следеће: мада се негативни порез на доходак предлага у циљу де-биروقратизације, и ње-

чланке (1965: 878–95), Tobin, Pechman, and Mieszkowski (1967: 1-27). Погледај још, Haveman (1987).

¹⁰ Негативни порез на доходак није нужно једнак са гарантованом минималном најамнином, мада се, наравно, могу изједначити.

гово спровођење подразумева широку и далекосежну социјалну контролу, то јест, неминовну бирократизацију која се враћа на мала врата.

Поставимо овде следеће питање: није ли основни доходак изванредно оптерећење за буџет? Не доприноси ли основни доходак појачавању инфлаторних тенденција? Каква је финансијска одрживост основног дохотка? Да ли би основни доходак створио неподношљиве фискалне обавезе за пореске субјекте у смислу обавезних давања? Није ли основни доходак притајено средство редистрибуције, дакле, један очито не-неутрални инструмент?

Трећа оријентација критике с обзиром на негативни порез на доходак се заснива на томе да је он укоренен у "неолибералном"¹¹ разумевању економских односа. По томе, незапосленост је изравна последица ригидног тржишта рада, или протективних мера институција тржишта рада.¹² Сходно томе, основна замисао неолибералног зајемченог дохотка јесте да се увођењем негативног пореза отклоне социјалне накнаде и да се појача конкуренција на тржишту рада. У неолибералном поимању проблема важну улогу игра и моменат условљавања: циљ је, наравно, да се држава благостања замени са државом усредсређеном на рад, радном државом (*workfare*). И управо овде нам се враћа критичка тачка истицана малочас: условљавање давања основног дохотка подразумева дискрециону оцену која "мотивише" радника да прихвати посао који је неизвештан и подплаћен.

Другачије речено, неолиберално разумевани основни доходак је стриктно у *функцији* рада, те повезује право на доходак и радну обавезу. То је *условљени* основни доходак. Према томе, овако тумачени облик основног дохотка искључује незапослене, то јест, укључује тек оне који већ имају неки посао. Може се оценити по томе да ако се овако размишља тада негативни порез на доходак постаје *субвенција* за сиромашне запослене. Критика у односу на негативни порез на доходак износи мишљење да неолиберално поимање основног дохотка појачава тенденције ка дуализацији и сегментацији тржишта рада, и да пре припада субвенционисању једног одређеног облика рада, наиме, *ниско плаћеног рада*.

Економско грађанство

Милтон Фридман је недавно тврдио да је основни доходак добар пут за увођење негативног пореза на доходак. Богатији плаћају порезе, сиромашни добијају бенефиције, скраћено речено. Међутим, ми ћемо овде да тврдимо да чак и у случају ако се докаже да основни доходак и негативни порез на доходак имају исте или сличне реди-

¹¹ Josifidis, Lošonc (2007: 87). О томе сам покушао писати и у (2004), (2007).

¹² Задњу назнаку убедљиво доводе у питање, Howell, Baker, Glyn, Schmitt (2007).

стрибутивне ефекте, они се заснивају на различитим претпоставкама. Фридманов концепт се заснива на разумевању које наглашава право и негативне слободе, и сматра редистрибуцију штетном у погледу суочавања појединца са неизвесностима на тржишту. За разлику од тога концепти које ћемо анализирати, допунити, кориговати представљају извесну врсту егалитаризма. То значи да други концепти које ћемо одсад размотрити полазе од сасвим другачијих нормативних претпоставки у односу на Фридмана.

Алфа и омега оваквих приступа јесте да је основни доходак израз *економског грађанства*, то јест, грађанства постављеног на економским (а не само политичким) основама. Разликујмо овде економско грађанство од права радника, или права сиромашних. Очигледно је да назнака "економско грађанство" има универзалне претензије. Нико не може бити грађанин, уколико не располаже са одређеним доходком који му обезбеђује достојанствени живот, не може се рачунати на партиципацију у друштву уколико дати појединац нема обезбеђену економску егзистенцију. Друштво (или, боље рећи репрезентанти друштва) има(ју) одговорност да обезбеде појединцима ресурсе са којима могу остварити своје изабране животне циљеве. При том, основним доходком се жели обезбедити материјална база за позитивну и реалну слободу појединца (мислимо овде наравно на познату поделу између негативне и позитивне слободе). Ресурси добивени на овај начин би требали обезбедити слободу у реалним "оквирима".

У складу са Пејновом оријентацијом, основни доходак припада појединцу на *индивидуалној* основи, адресат је контингентно људско биће, без обзира на расу, статус, пол. Другачије речено, основни доходак ваља разликовати од колективних добара (путеви нпр.) или колективно расположивих услуга. Основни доходак не може бити изједначен са социјалним услугама јер се оне обезбеђују на основу уговора између радника и државе. Осим тога социјални сервиси *не* представљају доходак уопште. А не треба заборавити ни чињеницу да постфордистички период значи и комодификацију социјалних услуга: основни доходак се инсталира и као одбрана спрам истог процеса.

Истовремено, то што су адресати појединци не значи да основни доходак нема колективне хоризонте. На против, по нашем суду тек на основу размене између колективног и индивидуалног нивоа можемо разумети значење ове институције. Односно, нормативно оправдање основног доходка подразумева упућивање на колективне димензије друштва. Херберт Сајмон, други нобеловац, на једном месту тврди да се 90% доходка у богатим друштвима може захвалити *позадинским* условима са којима се заједнички, колективно располаже од стране свих чланова заједнице.¹³ Таква добра су техно-

¹³ Simon (2001: 36).

логије, различити облици хабиитуализованих знања (*know-how*), моралне норме, итд. Основни доходак би се могао квалификовати заправо као извесна врста "колективне ренте" и као "социјална дивиденда", или из перспективе производње гледано као израз "социјалне продуктивности". Основни доходак је *доходак* а не најамнина. Доходак је, наиме, увек извесна потенцијалност у погледу куповне снаге или у погледу евентуалне штедње у циљу реализације одређених активности. Сходно томе, политика заснована на основном дохотку је *политика тражње која врши преумеравање потенцијала тражње*.

Капитал друштва представља исход заједничких бивших и садашњих учинака, наслеђа и текућих реализација. То је сасвим у складу са убеђењем да постоје трансфери који не би требали да зависе од ранијих учинака примаоца трансфера, нити би требали да зависе од врлина дотичног појединца. Основ права на трансфер у датој ситуацији је у чињеници да је апстрактни појединац *пуноправни члан одређене заједнице*. Другачије речено, чланство је конститутивно. Управо се то дешава на Аласци где бележимо одређене трансфере (*Alaska Permanent Fund*¹⁴) који задовољавају наведене критеријуме (трансфери се иначе обезбеђују на основу добијених накнада од нафтних ресурса, односно, на основу коришћења јавних актива). И Холандија има систем који се приближава логици основног дохотка (безусловни систем трансфера за децу, безусловне стипендије за студирање, безусловна пензија за појединце изнад 65 година с тим што је у датом случају услов одређена старост, наравно) и могао би се назвати системом парцијалног основног дохотка. Осим тога, основни доходак је безусловљени доходак који *не* може зависити ни од каквих тестова (*means-tested*) или услова као што је тестирање у погледу склоности и приправљености за рад. Док Фридман и сви они који размишљају на његовом трагу виде основни доходак у светлу даље десоцијализације тржишне економије посредством квази-аутоматских трансфера, овде је намера супротна: пројектује се ресоцијализација тржишне економије. Јер, полази се од тога да неизвесност у погледу запослења представља структурални израз неизвесности која је уграђена у тржишну економију. Осим тога, наглашена неизвесност у данашњем економисању је последица одустајања од фордистичког компромиса и од управљања макроекономским релацијама између раста производности и најамнине после II светског рата. Дотични компромис је могао учврстити стабилне релације између динамике производње и сталне запослености. Осим тога, олабављена је и веза између продуктивности и реалних најамнина која је исто тако

¹⁴ 2000 је дивиденда износила максималну суму једнака 1.936,86 US\$ *per capita*.

била чврсто инсталирана у оквирима кејнзијанистичко-фордистичког периода. Данас је могуће да се продуктивност повећава а да се реалне најамнине *смањују*, што је потпуно супротно у односу на фордистички режим акумулације после II светског рата. Према томе, питање о радној етици се мора изнова поставити на новим основама. Јер, ако најамнине нису више детерминисане (само) тенденцијама у производњи (као у фордистичком моделу) тада се мора трансформисати традиционална радна етика и социјална контрола базирана на њој. Док је у оквирима фордизма учествовање у раду у смислу запошљавања¹⁵ основни моменат социјалне интеграције, данас је та оријентација тешко одржива. Тржиште рада због сегментације доприноси одвајању различитих слојева и десоцијализацији. Другачије речено, основни доходак је инструмент социјалног укључивања, и средство за превазилажење искључености из друштвених токова.

Једва да треба посебно поменути: замисао неусловљеног основног дохотка подразумева одређено разумевање социјалне правде (што је предмет изузетне критике Хајека, као и других који се инспиришу његовим ставовима), као и равномернију расподелу дохотка. Узимајући у обзир наведено извесно је да би висина основног дохотка морала да буде толика да обезбеђује достојанствени живот и да појединци могу да одбијају радове за које сматрају да су нехумани. За разлику од структуралне неизвесности која погађа појединце с времена на време, основни доходак се добива континуирано и редовно.

Прво ћемо навести различите идеје основног и неусловљеног дохотка. Постоје одређени модели који се приближавају негативном порезу на доходак или пореском кредиту (EITS, *earned income tax credit*). *Други* модели предлажу алтернативне новчане јединице ("зелени долари" итд.) у бартер економији која се покреће ваучерима.¹⁶ *Трећи* модел се везује за познатог теоретичара државе благостања Аткинсона који је развио идеју "партиципативног дохотка", што за њега подразумева нужност извесне условљености, нарочито у виду упражњавања одређених не-тржишних активности.¹⁷ У ову групу спадају и различите идеје о основном капиталу који би добио сваки појединац у одређеном периоду свога живота у оквирима "стакхол-

¹⁵ И треба приметити да ову концепцију не треба помешати са различитим пројекцијама краја рада, јер "друштвена индивидуа" циркулише у целом друштву; сведоци смо диференцирања рада, "општи интелект" извлачи вишак не само из рада који се поједностављује на репетитивне покрете, него из социјализованих потенцијала рада. Другачије речено, уместо говора о ослабљењу друштва рада, уместо срозавања рада у новијем капитализму, треба рећи да се сада "општи интелект" и пракса друштвене индивидуе јављају *као рад*, рад и живот се међусобно подржавају као полуге капитала.

¹⁶ Offe, Heinze (1992), Offe (2008).

¹⁷ Atkinson (1996: 67-70), Atkinson (2000), Atkinson (1993).

дер друштва". У *четврти* модел спадају размишљања о стварању одређених цивилних комуналних услуга подупиране од стране државе, нарочито у тзв. трећем сектору који би апсорбовао углавном младу радну снагу.¹⁸ Постоје различите идеје о делимичном основном дохотку. Рецимо размишља се о "*таргетираном*" заправо наменски одређеном основном дохотку који би подразумевао адресате који су највише погођени нехуманим условима рада. Овакав наменски доходак се предвиђа за оне који су мање талентовани те теже налазе радна места која одговарају њиховим способностима. Или се предлаже временски ограничени доходак који би био предвиђен само за одређени период. Међутим, одмах да навестимо: уколико се постављају различити услови ситуација постаје одмах компликованија, јер се услови морају прецизно апликовати што захтева ангажман државног апарата и повећане трансакционе трошкове. Дакле, са умножавањем додатних услова морамо рачунати и на умножавање трошкова. Штавише, приговори који се често стављају у вези наступа сервисирања услуга од стране државног апарата (селективност, стигматизација) се враћају у пуној мери.

Сада да сагледамо најрелевантније разлоге који иде у *прилог* основном дохотку:

– смањивање оптерећења за државу благостања омогућава да се она преоријентише и усредреди на одговарајуће задатке. Овде није реч о разградњи, него о евентуалном престојавању државе благостања сходно савременој друштвеној динамици и променама у погледу статуса знања. Наиме, основни доходак се распоређује *ex ante*, а не *ex post* као у случају државе благостања која наступа као реактивна у односу на одређене ситуације;

– основни доходак би могао да омогући и друге предности, дакле, он би могао не само да елиминише негативне ефекте незапослености и сиромаштва, него и хуманизовати сферу рада. Јер, на основу овог модалитета дохотка појединци би могли одбијати понуђена радна места којима се дају ниске најамнине или представљају радове са деградирајућим, недостојанственим условима;

– уколико се уваже досада наведени аргументи тада се може навести још један снажан економски аргумент у прилог основног дохотка. Наиме, "хуманизација рада" и реоријентација државе благостања може побољшати индикаторе *понуде* рада. Уколико је радна сфера атрактивнија, прихватљивија, тада се са разлогом може очекивати да ће се повећати понуда рада;

– послужићемо се са ефектном назнаком Верцелонеа који се позива на знамениту реченицу Калецког из пете деценије XX века:

¹⁸ White (2003), Gorz (2003).

најамни радници троше оно што зарађују, а капиталисти зарађују оно што троше. *Посредством основног дохотка би се дошло до ситуације када целокупно друштво зарађује оно што троши.* У сваком случају, трансфер основног дохотка се никако не може сагледавати као нето издатак;

– помоћу основног дохотка се може преоријентисати размишљање о производном раду, што би се рефлектовало у промени националног књиговодства, јер би то значило уважавање таквих активности које се иначе не узимају у обзир при класификацији производних радова. Или могли бисмо формулисати наведено на следећи начин: афирмисањем основног дохотка би се могле релативизовати границе између тржишних и нетржишних делатности и у пуној мери признавати утицај нетржишног домена на економске учинке. Или бисмо чак могли рећи да се уважавањем неусловљеног основног дохотка могу афирмисати облици делатности који су не-монетарни или *не* припадају најамној сфери. Мада се исте активности обично не узимају у обзир као фактори који утичу на стварање економских вредности. Односно, признало би се оно што је досада било непризнато. Иначе, размишљања о основном дохотку, нарочито уколико су усмерена у правцу који се зацртава последњом назнаком, са правом упозоравају да су се олабавиле демаркационе линије између рада и нерада, радног времена и слободног времена. А релативизацијом истих граничних линија традиционално и данас већ анахронично размишљање на основу строгог одвајања не-рада и најамног рада постаје све мање одрживо. Разуме се, далекосежност афирмисања основног и неусловљеног дохотка неминовно би утицало и на друге аспекте економске апаратуре. Превасходно мислимо на рачунање GDP-а који је, без сумње, кључни квантитативни моменат економисања и квантификације економије;

– реформа на основу основног дохотка није у противречности са другим могућим парцијалним реформама, примера ради, са скраћивањем радног времена. Сходно томе што је основни доходак у сагласности са различитим реформским програмима, он може да буде и део ширих друштвених интервенција;

– увођење неусловљеног основног дохотка може да допринесе егалитаризацији односа између полова – то је разлог због чега је и феминистичка економија показала интерес за овај модус дохотка. Томе се чак додаје да основни доходак омогућава родитељима да остану код куће и збрињавају децу. Извесно је да ће у већем броју то бити жене. Заиста, уколико се уважавају радови (нпр. у домаћинству, збрињавање деце и болесних итд.) који дотад нису били признати као најамни радови, тада се отварају нове перспективе. И уколико се полази од тога да производни рад више није искључиво одређен најамним радом, тада је ова конклузија неминовна;

– мада у први трен изгледа да основни доходак на мала врата уводи нови патернализам и да он не може имати либерално оправдање, ситуација је другачија. Ван Паријс тврди да је основни доходак нужан исход *консеквентног* либералног егалитаризма. Зашто? Ако се промовише егалитарни либерализам на доследан начин, тада се *не* може преферирати појединац који развија веће склоности према раду у односу на појединца који је склон лењости или активностима ван радне сфере.¹⁹ Наравно, ми можемо размишљати о томе да постоје различите нагодбе између рада и лењости, али стоји чињеница да се на основу либерализма (либертаријанизма, заправо) може заиста доћи до уважавања преференција у односу на активности ван рада. Доследан либерал, вели Ван Паријс, управо развија *неутралност* према различитим појединцима са различитим преференцијалним структурама. Ми овде можемо наведено и допунити. Наиме, чак се може тврдити да се управо аутоматизам и безусловљеност основног дохотка могу окарактерисати као либералнији поступак од наступа државе благодестања.²⁰ Јер, сваки трансфер државе који је условљен представља извесну врсту "уцене" (неко се принуђује да прихвати дати посао упркос вољи, јер ће иначе изгубити бенефиције) што у случају овде тематизованог дохотка не стоји. У случају дохотка, барем у начелу, може се рећи да постоји простор за личне изборе, односно различите балансе између рада и лењости, напора и одмора. Либералност се испуњава у томе да се редистрибуција у потпуној мери делегира појединцима. Ипак, мада нам се ова аргументација чини делимично прихватљивом, она није беспрекорна за нас: наиме, ми сматрамо да мора да постоји одговорност појединаца за заједничка и јавна добра у чему ова аргументација уопште не извештава;

– у економској теорији путеви се разилазе често на основу тога како се квалификује ситуација незапослености. Док једни сматрају да је незапосленост добровољна, то јест, израз личне преференције, други тврде да је реч о недобровољној незапослености која је исход одређених структуралних законитости. Наравно, иза тога леже и економско-политичка разматрања. Међутим, много пута је тешко квалификовати дати облик незапослености, односно, са разлогом постоји скепса да ли је могуће *не-арбитрерно* разликовати добровољну и недобровољну незапосленост. Са основним дохотком отклања се и ова дилема, јер нема потребе да се одлучује о овој ситуацији.

Као што видимо, међу аргументима за основни доходак се налазе и нормативне и емпијске димензије.

¹⁹ О томе, Reeve, & Williams (2001: 1-12).

²⁰ Види аргументацију Murray (2008). Мари предвиђа да би увођење основног дохотка у САД било јефтиније за неколико година (до 2011), него постојећи систем благодестања.

Основни капитал или основна најамнина?

Поставимо овде следеће питање: није ли основни доходак изванредно оптерећење за буџет? Не доприноси ли основни доходак појачавању инфлаторних тенденција? Каква је финансијска одрживост основног дохотка? Да ли би основни доходак створио неподношљиве фискалне обавезе за пореске субјекте у смислу обавезних давања? Није ли основни доходак притајено средство редистрибуције ресурса, дакле, један очито не-неутрални инструмент?

Кључно је питање како ће се висина основног дохотка рачунати, јер тиме се упуштамо у расправу економско-финансијске одрживости понуђеног решења. Најједноставнији метод је када се рачунају *брutto трошкови* основног дохотка и то на основу редуктивне операције која се заснива на мултипликацији основног дохотка на бази броја становника. Али, могли бисмо развити једну контрааргументацију која нуди промењену перспективу. Није ли малочас поменути техника рачунања једна операција која не води рачуна о посредним моментима, то јест, о посредним аспектима основног дохотка? Наиме, ваља водити рачуна о разликама између бруто и нето трошкова основног дохотка, тачније, треба обратити пажњу на *нето* трошкове финансирања. Уколико се основни доходак исплаћује у виду трансфера, мора се имати у виду да трошкови у погледу основног дохотка могу да буду део трошкови резезивања пореза на породицу у целини. Дакле, основни доходак се може наметнути као порез на дохотке са високим нивоом, што значи да се са одговарајућим пореским техникама може смањити нето трошак финансирања. Наравно, овакво размишљање повлачи за собом и реформу пореског система и наглашавање присуства прогресивног опорезивања у оквиру система пореза. Надаље, афирмисање основног дохотка би омогућило и извесне уштеде. Јер, увођење основног дохотка би значило одустајање од одређених условних трансфера социјалне помоћи. Осим тога, основни доходак би могао значити крај за различите социјалне подстицаје фирмама које запошљавају ниско квалификовану радну снагу, што би исто тако могло да се разумева као додатна уштеда. Моније и Верцелоне су недавно предлагали афирмацију основног дохотка у Француској на основу овде изложене логике уштеде и то у висини од 700 евра месечно.²¹ Заправо, финансијска одрживост дохотка се мора тематизовати у различитим контекстима. По неким прорачунима финансирање дохотка подразумева коришћење 1/5 GDP, што никако није мала сума. Но то зависи и од тога да ли у дотичној земљи постоји већ нека пракса субвенционисања ниске најамнине. Уколико постоји та пракса (као у Француској) тада ће трошкови бити сразмерно мањи.

²¹ Monnier, Vercellone (2006). Вернер је за Немачку предлагао 800 евра.

Могући извори су различити. Многи размишљају на трагу Пејна што значи да се предлаже порез на земљу или у односу на природне ресурсе. Вернер у Немачкој предлаже укидање директних пореза и развијање свеукупног система индиректног пореза на додатну вредност поводом потрошње.²² (Вернер полаже наду у чињеницу да би индиректни порези на потрошњу ограничавали потрошњу, нарочито ону која деградира природу и истовремено би остављали маневарски простор за улагања и за рад).

Но извори не морају обезбеђивани само на основу редистрибутивног опорезивања. У случају Аласке реч је о "дивиденди" коју држава ствара на основу различитих инвестицијских фондова а који су створени на основу прихода добијених од коришћења нафтних поља. На овој линији размишљања су они који предлажу коришћење јавних актива у циљу обезбеђивања безусловљеног дохотка. Један од могућих извора основног дохотка јесте и познати Тобинов порез (који као што знамо значи узимање пореза од 0,5% на светске трансакције) са којим се може спречавати размах шпекулације, односно, реализовати разрезивање додатног пореза на шпекулативне трансакције. Истовремено, то би било у складу са много ранијим предлозима Кејнза који је предлагао обуздавање финансијализације економије и пренапете моћи рентијера. Без тога да се Кејнз насилно актуелизује у садашњем тренутку, ипак се може рећи да постојећа криза са снажним финансијским димензијама итекако потврђује оправданост оваквих размишљања.

У вези увођења основног дохотка се морају размотрити различита питања. Као што ћемо одмах видети у назначеним питањима се крију различите дилеме као и могуће критике у односу на одређене формулације безусловљеног дохотка.

Прво: када реализовати трансфер, да ли га треба проширити на целокупну популацију, или само на одређени део популације (рецимо између пунолетства и одласка у пензију)? Или се може предвидети да барем на почетку основни доходак примају само одређени слојеви а после би "социјална рента" била постепено проширена на целокупну популацију?

*Друго питање*²³ може се реферисати на следећи начин: упркос томе што је основни, безусловљени доходак универзалног карактера, да ли је ипак целисходно да се размотре специфичности за различите слојеве становништва? (одрасли, малолетници итд.).

Треће питање се везује за субјекта трансфера. Да ли ће трансфере исплаћивати национална држава, супранационалне јединице,

²² Werner (2006: 45).

²³ Овде упућујем на једна интересантан извештај који је релевантан овде, Nilsson, Jamison, Fairris (2003).

или...? У случају Аласке очигледно је да трансфер плаћа једна-држава чланица САД. У сваком случају постоје размишљања која предвиђају плаћање основног дохотка на нивоу Европске уније, чак и на нивоу Уједињених нација. У задњем случају отпада дилема која се иначе везује за националну државу: како се опходити према онима који нису држављани дате земље, јер су мигранти и то без одговарајућих докумената итд.? (постоје размишљања која нуде безрезервну подршку и у погледу миграната)

Четврто питање које назначујемо се везује за *егалитарни* ефекат основног дохотка. Наиме, једнакост трансфера би могла бити несензитивна у односу на оно што бисмо на основу А. Сена могли називати капацитетима (*capability*) одређених појединаца. Једнаки трансфери су несензитивни у односу на *реалне* могућности појединаца да искористе добијени доходак или капитал у сврхе које су пожељне за њих. У најмању руку у одређеним ситуацијама би се морала реализовати тзв. позитивна дискриминација као у случају хендикепираних. Није ли егалитарни синдром укључен у одређене модусе основног доходака неправедан у односу на различите капацитете? А. Сеново богато дело показује на убедљив начин опасности егалитаризма на ресурсној бази, његова упозорења не можемо пренебрегнути.²⁴ Наиме, Сенова размишљања скрећу пажњу не на ресурсе са којима дати појединац располаже него на могућности које дати појединац може да реализује. Односно, он поентира на реалним могућностима конвертирања ресурса у одређене активности. Желимо да кажемо да је Сенов концепт много прилагођенији на различитости, те да развија перспективу која је богатија у различитостима у односу на концепцију основног дохотка. *Наша конклузија је заправо да се основни доходак мора допунити концептом "капацитета"*.

Овде спада и следеће питање које се везује за егалитарне ефекте. Наиме, уколико је основни доходак са универзалним претензијама, тада се мора размишљати о томе да ли је праведно и целисходно да се "богати" и "сиромашни" адресирају истим трансферима? Но поборници основног дохотка би се овде могли позивати на чињеницу да аутоматизам трансфера управо значи да је обезбеђивање трансфера *за све* јефтиније него само за издвојене. Додуше, ово је аргумент који се не односи на праведност, али, без сумње, има снагу. Осим тога, могао би се навести и један други разлог. Наиме, селекција појединаца као сиромашних увек подразумева одређену негативну друштвену стигму, што се избегава помоћу аутоматизма трансфера где се пренос дохотка обавља такорећи технички и анонимно.

²⁴ Sen (1992).

Пето питање нас упућује на дилему да ли афирмисати основни доходак или основни капитал, односно, прихвати ли се задња варијанта да ли треба капитализовати основни доходак? Пропоненти *првог* решења се залажу за континуиране трансфере и то на основу следећих разлога. Ако се трансфери добијају од раног периода живота непрестано тада се избегава младалачка усредсређеност на "кратке рокове", уместо на "дужи рок", или, ако тако хоћемо избегава се младалачка миопија која се може испољавати у високој склоности ка потрошњи, у слабости воље (*akrasia*). Мора се узети у обзир и могућа чињеница да одређени појединци мењају своја нахођења у току живота, или мењају барем аспекте свог идентитета, што онемогућава да се трансфери обезбеђују једнократно. У каснијем периоду живота неминовно нисмо исти као у ранијим епохама. Могли бисмо рећи чак да управо основни доходак представља препреку за расипање друштвених средстава и за спречавање расипања од стране појединца.

Репрезентанти *другог* решења²⁵ сматрају да се наведене евентуалне тенденције могу спречавати или компенzirати. Тако, држава (законима, правилима итд.) може условљавати модусе потрошње код младих што би значило заправо наменску потрошњу, уз извесну дозу ограниченог патернализма. За њих неприхватљива је претпоставка о промени идентитета у току живота, на против, упркос биолошким променама ми смо релативно исти у свим животним циклусима. Дакле, итекако је оправдан једнократни капитализовани трансфер, то јест, доходак који би функционисао као животни капитал (иначе Акерман и Алстот преферирају суму од 80.000\$ као реалну). Подразумева се да је од изузетног значаја да ли је једнократна сума довољна да се започне рецимо мало предузетништво или да се обављају радње које одговарају животним циљевима. Једнократни доходак у много већој мери обезбеђује реалну слободу, штавише, у јачој мери везује слободу и одговорност. Размишљајући о овим питањима одмах искрсава и следећа дилема: да ли омогућити конверзију основног дохотка у основни капитал на основу личне одлуке адресата трансфера или пак онемогућити доношење такве одлуке? Можемо замислити једноставне технике конверзије: рецимо, уколико појединац може рачунати са 80.000\$ (да останемо код малочас поменутог суме), тада може размишљати на следећи начин: дотична сума се искоришћава на начин да се годишње добија камата од 6% и тада се за 20 година обезбеђује месечна сума од 1000\$. Можемо замислити и обрнуту варијанту: дотични појединац редовно добија трансфере сваког месеца но истовремено и даље ради, односно, појављује се на тржишту рада, што му омогућава да после извесног времена добије-

²⁵ Ackerman, Alstott (1997).

не суме претвори у "капитал" у циљу започињања одређених активности. То значи да упркос томе што постоје значајне разлике између основног дохотка и основног капитала, те разлике ипак нису непремостиве и можемо замислити различите нагодбе (*trade-off*) између њих, што отвара широки маневарски простор за различита практична решења.

Шесто питање исто тако не можемо избегнути. Јер, како ће порески обвезници реаговати на појачавање прогресивних елемената у склопу пореског система? Да ли је сигурно да одређени слојеви пореских обвезника неће испољавати значајан отпор у односу на овај модус дохотка? Третирамо ли питање из перспективе политичке-економије политичке реакције не можемо пренебрегнути. Јер, постојећи системи су веома благо прогресивни, индиректни порези су регресивни.

Седмо питање се односи на женски рад. Додуше, рекли смо да је феминистичка економија поклонила пажњу основном дохотку. Али, одмах су уследиле и критичке рефлексije.²⁶ Јер, ако овај доходак заиста омогућава остајање код куће и при томе се са разлогом се претпоставља да ће то бити махом жене које ће бити погођене основним дохотком, тада је исти доходак, ипак, мач са две оштрице. Наиме, то би значило да се жене одвлаче од евентуалних успеха на радном месту, да одустају од каријере, што је иначе деценијама представљало циљ за различите женске покрете. Другачије речено, основни доходак би могао да фиксира жене у кућној позицији, одвлачење жена од радне сфере може проузроковати крајње не-егалитарне последице, односно, појачавање традиционалних подела улога. Жене би биле подвргнуте одлуци између рада и куће којој пак мушкарци нису подређени. Уколико се у скоријој будућности мењају улоге у погледу кућног рада, тада ће ово питање бити мање значајно.

Знамо и за неке студије које су симулирале промене понуде женског рада после увођења основног дохотка.²⁷ Показано је да би увођење основног дохотка сигурно резултовало у смањивању понуде женског рада. Међутим, диференцирање услова је показало да смањивање женског рад ипак није извесно у случају ако би постојали реални услови за рад у оквирима парцијалног радног времена. Али, чак и том случају морамо размотрити разложну тврдњу неких писаца по којима је економска независност жена могућа тек уз пуну запоусленост (и у односу на партнера и у односу на државу).²⁸ У сваком случају овде наилазимо на питање које нас свугде очекује: неки представници концепта очекују од основног дохотка да прошири ок-

²⁶ Robeyns (2001), Bergmann (2008) Elgarte (2008).

²⁷ Késenne (1990: 125) Caputo (2008: 514).

²⁸ Ward, Dale, Joshi (1996: 223-247).

вире за реалне одлуке, тачније за реални избор између плаћеног и неплаћеног рада, но премало се говори о условима доношења реалне одлуке, односно, о ограничењима одлуке, о контекстуалним моментима који условљавају одлуке.

Осмо питање нас упућује на однос између државе благостања и основног дохотка. Мада се горе претпостављало да се између њих може развијати однос који не искључује један другог, тиме још није речено ништа конкретно о дотичној релацији. Да ли је могуће развијати институције овог модуса дохотка без државе благостања? Или је постојање државе благостања нека врста предуслова за афирмисање основног дохотка? А при томе се непрестано мора размишљати о томе да решења морају бити финансијски одржива. Уколико се ради о земљи где постоји софистицирана апаратура државе благостања (као Шведска) буџет сасвим сигурно не би издржао додатна финансијска оптерећења без инфлаторних тенденција.

Наше мишљење је да држава благостања *претходи* афирмисању основног дохотка. Разлог се налази у томе да постоје одређена добра (у вези школства, здравља, збрињавања деце, јавни транспорт) која у данашњем друштву не омогућавају широки простор за личну делиберацију. То су добра која држава благостања *мора* обезбеђивати и не може их препуштати личном нахођењу, па ни могућностима које се називају на бази основног дохотка. Не у последњем реду због тога што аспекти конкуренције захтевају одређене компетенције, облике знања који се стичу помоћу широког захвата државе благостања. У погледу таквих добара држава благостања има неоспорну предност, боље рећи, по нашем мишљењу, *примат*. Држава благостања је радила на афирмацији права на рад које је важило као један од најзначајнијих социјалних права (но тада је тржиште рада функционисало као гаранција права на рад). А основни доходак нам може помоћи у различитим оријентацијама, између осталог и у томе да се рад не поједностављује на најамни рад, то јест, да се разликује рад као комбинација различитих капацитета са креативитетом, од рада који је укотвљен у тржишне обрасце. Задњепоменути моменат је данас владајућа норма, мада је он само део претходног разумевања рада који претпоставља допринос друштвеном благостању, макар непризнатог од стране тржишта. Рад се не може подредити на тржишне аспекте и на тржишну прихватљивост (разлика између *work* и *labour* која се не може превести на српски, управо извештава о томе). А основни доходак је изванредно средство за афирмисање широког репертоара ван-тржишног рада, чак може бити, како смо горе већ тврдили у сагласности са принципима либералне неутралности. Проблем комодификације рада који је Карл Полањи тако снажно истакао могао би бити решен основним дохотком. Постоје и размишљања која тврде да тек неусловљени основни доходак омогућава

право на рад (што се иначе брижљиво одваја од слободе на рад).²⁹ Односно, желимо да кажемо да не негирамо могућност *нагодбе* између државе благостања и основног дохотка и то у зависности од тога како је држава благостања развијена.

И одговарајући на постављено питање у наслову желимо да тврдимо да основни доходак, по нама, *може* кориговати учинке благостања, али не може да је надомести. Остаје размишљање о могућим комбинацијама између основног дохотка и државе благостања.

Литература

- ACKERMAN, B., A. Alstott (1997). *The Stakeholder Society*, Yale University Press.
- ATKINSON, A. B. (1996). The Case for Participation Income, *The Political Quarterly*, 1996, 67, 1, 67-70.
- ATKINSON, A. B. (2000). How Basic Income is Moving up the Policy Agenda: News from the Future", paper presented at the *9th International Congress of the Basic Income European Network (BIEN)*, Geneva, September 12th-14th.
- ATKINSON, A. B., (1993). *Beveridge, the National Minimum, and its future in a European Context*, London School of Economics, STICERD, Welfare State Programme
- BAKER, J. (2008) All Things Considered, Should Feminists Embrace a Basic Income?" *Basic Income Studies* 3 (3), 1-8.
- BEN-ISRAEL, R. (2001) The Rise, Fall and Resurrection of Social Dignity, in *Labour Law, Human Rights and Social Justice. Liber Amicorum of Ruth Ben-Israel*, ed. R. Blanpain, The Hague: Kluwer.
- BERGMANN, B. R. (2008) Basic Income Grants or the 'Swedish Model': Which Better Promotes Gender Equality?, *Basic Income Studies* 3 (3), 1-7.
- BUBER, A. J. (1991). The Rise of the Ideas of the Welfare State, *Philosophy of Social Sciences*, Vo. 21, No. 4, December, 444-57.
- VEEN, R. V. VAN, PH. V. PARIJS (2006). A Capitalist Road to Communism, *Basic Income Studies*, , jun.
- WERNER, G. W., (2006). Immer am Säen, in: *Ein Grund für die Zukunft: das Grundeinkommen*, Verlag Freies Geistleben.
- WHITE, ST., (2003). The Civic Minimum: On the Rights and Obligations of Economic Citizenship, Oxford, Oxford University Press.
- WILLIAMS, R. J. (1953). *Taxation and Incentive*, Oxford University Press.
- GILBERT, G. (1984). Toward the Welfare State: British Views on the 'Right to Subsistence', 1768-1834, *Review of Social Economy*, Vol. 46, No. 2, 144-63.
- GORZ, A. (1994). Revenu minimum et citoyeneté. Droit au Travail vs. Droit au Revenu, *Futuribles*, no. 184, 49-60.
- GORZ, A. (2003). *L'immatériel: connaissance, valeur et capital*, Paris, Galilée.
- GREEN, CH., (1967). *Negative Taxes and the Poverty Problem*, Washington, Brookings Institution, 1967.
- ELGARTE, J. (2008) Basic Income and the Gendered Division of Labour, *Basic Income Studies* 3 (3), 1-8.

²⁹ Rey Pérez (2007: 95-109). Проблем је парадигматично третирао још, Elster (1988: 74). Види, Schwarzenbach (2005: 97-114). Ben-Israel (2001: 4).

- ELSTER, J. (1988). Is There (or Should There Be) a Right to Work? in *Democracy and the Welfare State*, ed. A. Gutmann, Princeton: Princeton University Press.
- JOSIFIDIS, K., A. LOŠONC (2007). *Neoliberalizam, sudbina ili izbor*, Novi Sad.
- JOSIFIDIS, K., A. LOŠONC, N. SUPIĆ (2009). *Država blagostanja...*, Novi Sad (rukopis)
- LOŠONC, A. (2004). Karl Polanji, tranzicija, socijalni kapital, *Sociologija*, 2004, No. 4, 327-348.
- LOŠONC, A. (2007). Postoji li mogućnost instaliranja socijalnog kapitalizma u post-socijalističkoj tranziciji?, *Sociologija*, 2, 97-116.
- MOFFITT, R. A. (2003). The Negative Income Tax and the Evolution of U.S. Welfare Policy, *Journal of Economic Perspectives*, 3, 121.
- MONNIER, J. M., C. VERCELLONE (2006). Travail et protection sociale à l'heure du capitalisme cognitif: la proposition du revenu social garanti, *Défis et mutations des relations emploi-protection sociale*, Paris, CNRS.
- MURRAY, CH. (2008) Guaranteed Income as a Replacement for the Welfare State, *Basic Income Studies*, 3 (2), 1-12.
- NILSSON, E. A. JAMISON, D. FAIRIS, *Wages and Healthcare Benefits of Workers at Agua Caliente Casino*, March (2003).
<http://economics.csusb.edu/faculty/nilsson/personal/Professional/qua%20Caliente%20Casino%20Study.pdf>.
- OFFE, CL. (2008). Basic Income and the Labor Contract, *Basic Income Studies*, Vol. 3, Issue 1.
- OFFE, CL., R. G. Heinze, (1992). *Beyond Employment: Time, Work and the Informal Economy*, Cambridge.
- PAINE, T., (1797). Agrarian Justice, in Foner E., (ed), *Thomas Paine Collected Writings*, New York, 1797, 396-413.
- REEVE, A. & WILLIAMS, A.(eds.) (2002). *Real Libertarianism Reassessed: Essays on Van Parijs*. London, Palgrave.
- REY PÉREZ, J. L. (2007) The Right to Work, Way of Social Exclusion? Basic Income as a Guarantee to the Right to Work, A. Buğra, K. Ağartan (ed.), *Reading Karl Polanyi for the Twenty-First Century, Market Economy as Political Project*, Palgrave, MacMillan, 95-115.
- ROBEYNS, I. (2001). Will a Basic Income do Justice to Women?, *Analyse und Kritik*, 23(1).
- SCHROEDER, D., WICKEDNESS (2001). Idleness and Basic Income, *Res Publica*, Vol. 7, 1-12.
- SCHWARZENBACH, S. A. (2005) The Limits of Production: Justifying Guaranteed Basic Income, in *Promoting Income Security as a Right: Europe and North America*, ed. G. Standing, London: Anthem Press.
- SEN, A. (1992). *Inequality Reexamined*, Cambridge, Mass., Harvard University Press.
- SIDGWICK, H., (1969). *The Principles of Political Economy* (1901), New York, Kraus Reprint Co.
- SIMON, H. (2001). UBI and the Flat Tax, in: Ph. Van Parijs (ed.), *What's wrong with a Free Lunch?*, Boston. Beacon Press.
- TOBIN, J. PECHMAN, AND P. MIESZKOWSKI (1967). Is a Negative Income Tax Practical?, *Yale Law Journal*, 77, November, 1-27.
- TOBIN, J., (1965). On the Economic Status of the Negro, *Daedalus*, 1965, 878-95.
- FRIEDMAN, M. (1962). *Capitalism and Freedom*, Chicago, University of Chicago Press.
- FRIEDMAN, M. (1968). The case for the negative income tax: a view from the right, *Issues of American Public Policy* (J.H. Bunzel ed.), Englewood Cliffs (NJ): Prentice-Hall, 111-120.

- HAVEMAN, R. (1987). *Poverty Policy and Poverty Research*, Madison, University of Wisconsin Press.
- HOWELL, D. R., D. BAKER, A. GLYN, J. SCHMITT, (2007). Are Protective Labor Market Institutions at the Root of Unemployment? A Critical Review of the Evidence, *Capitalism and Society*, 1.
- CAPUTO, K. R. (2008) The welfare state, The unconditional basic income guarantee: Attempts to eclipse, *International Social Work*, 51 (4), 509-518.
- CASASSAS, D. (2006) Property, community and the accomplishment of republican freedom in market societies, Chaire Hoover d'éthique économique et sociale, working paper, No. 166.
- CASASSAS, D. (2007) Basic Income and the Republican Ideal: Rethinking Material Independence in Contemporary Societies, *Basic Income Studies*, Vol. 2, Iss. 2.
- CUNLIFFE, J., G. ERREYGERS (2003). Basic income? Basic capital! Origins and issues of debate, *The Journal of Political Philosophy*, no. 1, 91.

Alpar Lošonc, Novi Sad

COULD THE IDEA OF BASIC INCOME CONTRIBUTE TO THE ACHIEVEMENTS OF WELFARE STATE?

Summary

The author articulates the meanings of the basic income and he is interested in the delineating the issue concerning the desocialisation or resocialisation of market-based economy in the postfordistic frames. The basic income is treated in the context of the crisis of welfare state. In accordance, the author analyses certain proposals in relation to the basic income, especially in the light of social, ethnic, and economic sustainability. The author demonstrates pro-arguments concerning the basic income, but he provides the interpretation of the difficulties connected to the basic income, too. Besides, he treats some corrections concerning the programme of basic income, particularly he accentuates the concept of capability as the probable modification of the basic income. At the end the author recommends the trade-off between the welfare state and basic income.

Key Words: Basic Income, Welfare State, Resocialisation of the Market Economy, Capability